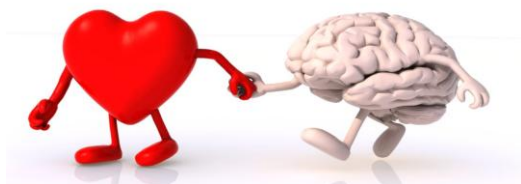

Lessuggesties voor klas 1 & 2 VO

Op vrijdag 23 januari 2026 is het Internationale Dag van het Handschrift. Dat is ook de afsluiting van de Nationale Week van het Handschrift van 19-23 januari 2026. Deze lesbrief van het Platform Handschriftontwikkeling geeft suggesties rond het motto 'Zo handig én verstandig dat handschrift! Iedereen kan en mag deze lessuggesties naar eigen inzicht inzetten.

Zo handig én verstandig dat handschrift!

*Schrijven doe je met je hand, je hart en je hoofd.
Ze zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.
Als je ze goed laat samenwerken dan leg je de basis voor
een goed leesbaar handschrift.*

Informatie

Waarom is met de hand schrijven zo handig?

Een praktisch voorbeeld: je kunt altijd aantekeningen maken, boodschappenlijstjes of snel een adres noteren of een kerstkaart aan je oma schrijven. Je traint daarmee je fijne motoriek. Bovendien bevordert het de concentratie en kan het ook rust en ruimte geven in het hoofd van 'drukke' kinderen. Schrijven is echt heel handig, maar je krijgt het pas goed onder de knie als je het veel doet. Dat betekent veel oefenen en herhalen, want zonder die oefening is het brein niet geïnteresseerd. Door te schrijven train je de beide hersenhelften om goed samen te werken.

Waarom is met de hand schrijven zo verstandig?

Als we schrijven zijn onze hersenen hard aan het werk. Door te schrijven verrijk je jezelf, d.w.z. leert het kind nieuwe uitdagingen aan te gaan, die goed zijn voor het aanleggen van nieuwe neurale verbindingen (de zgn. witte stof). Erik Scherder, een bekende neuropsycholoog, legt in een video uit hoe beide hersengebieden geactiveerd worden: de linker hersenhelft is voor taal, analyse en logisch denken. De rechter hersenhelft is voor emoties, ruimtelijke waarneming en intuïtie. Zo zegt hij dat je meer hersenkracht leert te gebruiken door het vormen van woorden en zinnen, door klank-teken koppelingen te maken, door de fijne motoriek van de schrijfhand met 29 gewrichtjes en 35 spieren in actie te laten komen. Het stelt je brein op een unieke manier in staat tot een diepere verwerking van informatie. En als er meer hersenactiviteit is, beklijft de leerstof ook beter, beter dan bij typen. Beluister de video op schrijven-enzo.nl waarin Erik Scherder vertelt dat schrijven een meer dan verstandige keuze is.

Om leerlingen te helpen bij het ontwikkelen van een leesbaar handschrift kunt u gebruik maken van de Handschriftwijzer, een unieke methode die bestaat uit 8 instructiekaarten die leerlingen de mogelijkheid bieden om in vrij korte tijd hun handschrift leesbaarder te maken.

Elke instructiekaart behandelt een thema en geeft informatie, voorbeelden en opdrachten.

De 8 thema's zijn: **goede pengreep**, **zithouding en schrijfligging**; **verbonden letters of blokletters**; **exactheid van de lettervormen**; **letters met een constante grootte**; **letters met een constante helling**; **regelmatige ruimte tussen letters en woorden en regels**; **hoofdletters, punten, streepjes en cijfers**; **werken aan tempo**.

Instructie Ruimtegebruik

Laten we als voorbeeld samen eens het thema **Ruimte** onder de loep nemen. Waar je naar kunt kijken is het wit rondom de tekst en de ruimte tussen **de letters**, tussen **de woorden** en tussen **de regels**. De manier waarop het schrift is ingedeeld op de bladzijde lijkt vooral aangeleerd, maar is vaak heel persoonlijk. Ondanks de aangeleerde standaard zie je de verschillen in ruimte tussen letters, woorden en regels, evenals verschillen in lengte van lussen boven en onder. Daarom verdient het ruimtegebruik extra aandacht.

In groep 7 en 8 laten leerkrachten kinderen, nadat ze 5 jaren verbonden/cursief hebben geschreven, ook kennis maken met het onverbonden schrift of blokschrift. Op sommige scholen wordt alleen blokschrift als schoolvoorbeeld onderwezen. Voor beiden is wat te zeggen. In de praktijk zien we dat verbonden en onverbonden handschriften goed leesbaar kunnen zijn, mits er voldoende aandacht is besteed aan instructie, vorming en oefening. Onderzoek heeft echter aangetoond dat halfverbonden schrift, met lichte verbindingen van 2 tot 4 letters, het beste van twee werelden combineert. Het is sneller en makkelijker te leren, biedt een beter woordbeeld, stimuleert de fijne motoriek en verbetert de samenwerking tussen beide hersenhelften.

Wat zijn dan de ideale afstanden die het handschrift leesbaar maken?

Kaart 6 van de Handschriftwijzer maakt dat inzichtelijk.

Tip ruimte tussen de letters: de stok van de letters verlengen met een haaltje waar dat kan, zoals bij de l, n, m, k, h, t, d, i en u. De volgende letter wordt dan tegen het haaltje geplaatst. (kaart 2)

Tip ruimte tussen de woorden: door 2 ootjes uit het eigen handschrift te plaatsen achter elk woord (zie voorbeeld) ontstaat een goed woordbeeld met evenwichtige verdeling.

Tip ruimte tussen de regels: als de regels te dicht op elkaar staan of het handschrift te groot is, ontstaat regelverhaking. Het komt ook voor als de lussen boven en onder te lang zijn. Het beste komt je uit met een verhouding midden-boven-onder van 1:1:1. (kaart 4)

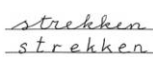
Tip:

Houd de pen het liefst vast in de driepuntsgreep en leg het papier schuin, de lange zijde is evenwijdig aan de arm. (kaart 1)

6.1

Regelmatische ruimte tussen letters, woorden en regels

* Ruimte tussen **de letters**. Dat betekent dat letters van elkaar gescheiden zijn en niet tegen elkaar aan plakken.

te breed

te nauw

* Ruimte tussen **de woorden**. Dat betekent dat je duidelijk kunt zien waar een woord begint en eindigt. De ruimte tussen de woorden is 2x de letter o uit je eigen handschrift.

Ruimte o o t u s s e n o o d e o o w o r d e n.

* Ruimte tussen **de regels**. Dat betekent dat de lus-of stokletters elkaar niet kunnen raken.

Voorom regelverhaking,
dat wordt snel onleesbaar.

Voorom regelverhaking,
dat wordt snel onleesbaar.

© Charlotte Servatius 2025

Vervolg op de achterkant

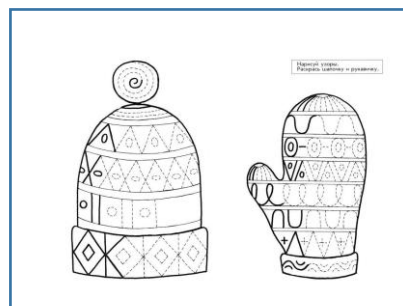
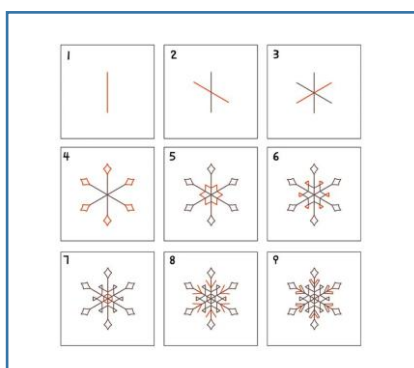
Opdracht

- * De opdracht kan in groepjes of individueel worden uitgevoerd.
- * De leerkracht geeft uitleg en instructie over het ruimtegebruik.
- * Leerlingen knippen ieder 4 kaartjes. Op ieder kaartje schrijven ze één woord dat aan een thema verbonden is of zelf gekozen wordt.
- * De woordjes worden uitgespreid op een tafel zodat alle woorden zichtbaar zijn.
- * Kinderen kunnen op een kladblaadje woorden opschrijven die ze willen gebruiken.
- * Samen of individueel maken zij een leuk, aardig of grappig gedicht (minimaal 5 regels) uit de gekozen woorden en ieder schrijft dat voor zich op een eigen vel papier (in halfverbonden blokschrift of in verbonden schrift) met aandacht voor de afstand tussen de letters, woorden en regels. Ze mogen er ook zelf teksten bij verzinnen.
- * Dan worden de gedichten voorgedragen.
- * Als kleine tegenprestatie ontvangt het Platform graag jullie handgeschreven gedichten!

Veel plezier!

half verbonden half verbonden verbonden

Tip: een opwarmertje om te oefenen voor het schrijven.

Veel plezier gewenst met dit zo veelzeggende motto!

Mogen wij als 'verbindende' tegenprestatie iets over jullie gekozen activiteiten vernemen?

Reacties naar info@handschriftontwikkeling.nl Met kans op een speelse prijs!

Platform Handschriftontwikkeling

Info over de Handschriftwijzer bij Charlotte Servatius: charlotte@schrijven-enzo.nl of www.schrijven-enzo.nl

Schrijven en zo